

beschikken¹ maar dit deel van het overheidsapparaat functioneerde de eerste maanden uitgesproken gebrekkig, zulks al doordat de vervoermiddelen ontbraken.

Zo was dus van mei '45 af het Militair Gezag in het gehele land het gezag waarmee het binnenlands bestuur, de talloze overheidsdiensten en de burgerij te maken kregen. Het apparaat breidde zich snel uit. Den Haag werd het centrum: daar streek de centrale staf met zijn uit acht Sous-Chefs bestaand Stafbureau en met zijn veertien secties² neer in het grote

¹ Wie als secretarissen-generaal, als commissarissen van de koningin en als burge-meesters van de grootste gemeenten zouden optreden, had het College van Vertrouwensmannen bepaald. Zeven departementen kregen hun 'oude' secretaris-generaal terug: Buitenlandse Zaken (jhr. mr. A. M. Snouck Hurgronje), Justitie (mr. J. C. Tenkink), Sociale Zaken (mr. A. L. Scholtens), Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen (prof. dr. G. A. van Poelje), Defensie (C. Ringeling), Waterstaat (mr. D. W. G. Spitzens) en Overzeese Gebiedsdelen (jhr. mr. O. E. W. Six) – en daarbij merken wij op dat Ringeling, die de zeventig al was gepasseerd (en die vóór mei '40 enkele malen met Kruls in conflict was geraakt), spoedig vervangen werd door het hoofd van het Afwikkelingsbureau, L. C. Rietveld, en dat van Poelje in augustus '45 genoopt werd zich terug te trekken, aangezien de nieuwe minister, prof. van der Leeuw, wist dat zijn 'vernieuwings'-denkbeelden niet door van Poelje werden gedeeld. Bij Financiën, Binnenlandse en Algemene Zaken en de twee economische departementen had het College van Vertrouwensmannen een z.g. gemachtigde benoemd: bij Financiën een van de hoofdamttenaren, mr. H. Albarda, bij Binnenlandse Zaken mr. L. A. Kesper (in '40 griffier van de Tweede Kamer), bij Handel, Nijverheid en Scheepvaart ir. F. Q. den Hollander (in '40 directeur van de Staatsartillerie-inrichtingen) en bij Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening mr. H. J. Reinink, spoedig van Poelje's opvolger bij Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen. Aan de drie niet-'foute' secretarissen-generaal die door Seyss-Inquart nimmer waren vervangen: Hirschfeld (de twee economische departementen), ir. R. A. Verwey (Sociale Zaken) en mr. dr. K. J. Frederiks (Binnenlandse Zaken) werd door het Militair Gezag een stakingsbevel uitgereikt, dat hen alle drie diep kwetste: Verwey en Frederiks omdat zij geen smetje op het eigen blaas konden ontwaren, Hirschfeld omdat hij al op 5 mei in een via het College van Vertrouwensmannen aan de koningin aangeboden brief zijn functie ter beschikking had gesteld. ² Die secties waren: I Binnenlands bestuur, II Juridische Zaken, III Politie, IV Brandweer en luchtbescherming, V Financiën, VI Economische zaken, VII Transport, VIII Volksgezondheid, IX Openbare werken, X Arbeidszaken, XI Voorlichting, XII PTT en PTT-censuur, XIII Sociaal werk voor oorlogsgetroffenen, XIV Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen. Met de centrale staf waren ook verbonden de stafschool, het Bureau Contact GAC, het Bureau Contact BS, het Bureau voor evacuering- en repatriëringszaken en de Dienst Grensbewaking. De Sous-Chefs oefenden controle uit op de genoemde secties en bureaus – rechtstreeks onder de Chef-Staf ressorteerden het Militair Commissariaat Rechtsherstel en het Bureau Nationale Veiligheid (op beide instellingen komen wij nog terug). Wij geven dit alles weer naar de stand van juni '45; later behoorden tot het Militair Gezag ook nog sectie XV (Oost- en Westindische zaken), de Militaire Haventransportdienst, het Militair